

Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (τμήμα μείζονος συνθέσεως)

της 27ης Φεβρουαρίου 2018*ⁱ

«Προδικαστική παραπομπή – Συμφωνία αλιευτικής συμπράξεως μεταξύ της Ευρωπαϊκής Κοινότητας και του Βασιλείου του Μαρόκου– Πρωτόκολλο σχετικά με τον καθορισμό των αλιευτικών δυνατοτήτων που προβλέπονται από τη συμφωνία – Πράξεις περί εγκρίσεως της συνάψεως της συμφωνίας και του πρωτοκόλλου – Κανονισμοί περί κατανομής μεταξύ των κρατών μελών των αλιευτικών δυνατοτήτων που καθορίζονται από το πρωτόκολλο – Αρμοδιότητα – Ερμηνεία – Κύρος υπό το πρίσμα του άρθρου 3, παράγραφος 5, ΣΕΕ και του διεθνούς δικαίου – Δυνατότητα εφαρμογής της εν λόγω συμφωνίας και του πρωτοκόλλου στη Δυτική Σαχάρα και στα χωρικά της ύδατα»

Στην υπόθεση C-266/16,

με αντικείμενο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, που υπέβαλε το High Court of Justice (England & Wales), Queen's Bench Division (Administrative Court) [ανώτερο δικαστήριο (Αγγλία και Ουαλία), τμήμα αστικών, εμπορικών και διοικητικών διαφορών (διοικητικές διαφορές), Ηνωμένο Βασίλειο] με απόφαση της 27ης Απριλίου 2016, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 13 Μαΐου 2016, στο πλαίσιο της δίκης

The Queen, κατόπιν αιτήσεως της:

Western Sahara Campaign UK

κατά

Commissioners for Her Majesty's Revenue and Customs,

Secretary of State for Environment, Food and Rural Affairs,

παρισταμένης της:

Confédération marocaine de l'agriculture et du développement rural (Comader),

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (τμήμα μείζονος συνθέσεως),

συγκείμενο από τους K. Lenaerts, Πρόεδρο, A. Tizzano, Αντιπρόεδρο, R. Silva de Lapuerta, M. Ilešič, L. Bay Larsen, J. Malenovský (εισηγητή), C.G. Fernlund και C. Vajda, προέδρους τμήματος, A. Arabadjiev, C. Toader, M. Safjan, D. Šváby, M. Berger, A. Prechal και E. Jarašiūnas, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: M. Wathelet

γραμματέας: L. Hewlett, κύρια διοικητική υπάλληλος,

* Γλώσσα διαδικασίας: η αγγλική.

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζήτησεως της 6ης Σεπτεμβρίου 2017,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

- η Western Sahara Campaign UK, εκπροσωπούμενη από τους K. Beal, QC, C. McCarthy, barrister, και R. Curling, solicitor,
- η Confédération marocaine de l'agriculture και du développement (Comader), εκπροσωπούμενη από τους J.-F. Bellis, R. Hicheri και M. Struys, δικηγόρους, καθώς και από την R. Penfold, solicitor,
- η Ισπανική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον M. A. Sampol Pucurull,
- η Γαλλική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τους F. Alabrune, D. Colas, B. Fodda, S. Horrenberger και L. Legrand,
- η Πορτογαλική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τους M. Figueiredo και L. Inez Fernandes,
- το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, εκπροσωπούμενο από τον A. de Elera-San Miguel Hurtado και την A. Westerhof Löfflerová,
- η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από τους A. Bouquet, F. Castillo de la Torre και E. Paasivirta καθώς και από την B. Eggers,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 10ης Ιανουαρίου 2018,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

- 1 Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως αφορά το κύρος της συμφωνίας αλιευτικής σύμπραξης μεταξύ της Ευρωπαϊκής Κοινότητας και του Βασιλείου του Μαρόκου (ΕΕ 2006, L 141, σ. 4, στο εξής: Συμφωνία Σύμπράξεως), όπως εγκρίθηκε και τέθηκε σε εφαρμογή με τον κανονισμό (ΕΚ) 764/2006 του Συμβουλίου, της 22ας Μαΐου 2006, σχετικά με τη σύναψη της συμφωνίας αλιευτικής σύμπραξης μεταξύ της Ευρωπαϊκής Κοινότητας και του Βασιλείου του Μαρόκου (ΕΕ 2006, L 141, σ. 1), με την απόφαση 2013/785/ΕΕ του Συμβουλίου, της 16ης Δεκεμβρίου 2013, για τη σύναψη, εξ ονόματος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, του πρωτοκόλλου μεταξύ της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του Βασιλείου του Μαρόκου σχετικά με τον καθορισμό των αλιευτικών δυνατοτήτων και της χρηματικής αντιπαροχής που προβλέπονται στη συμφωνία αλιευτικής σύμπραξης μεταξύ της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του Βασιλείου του Μαρόκου (ΕΕ 2013, L 349, σ. 1), και με τον κανονισμό (ΕΕ) 1270/2013 του Συμβουλίου, της 15ης Νοεμβρίου 2013, σχετικά με την κατανομή των αλιευτικών δυνατοτήτων βάσει του πρωτοκόλλου μεταξύ της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του Βασιλείου του Μαρόκου σχετικά με τον καθορισμό των αλιευτικών δυνατοτήτων και της χρηματικής αντιπαροχής που προβλέπονται στη συμφωνία αλιευτικής σύμπραξης μεταξύ της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του Βασιλείου του Μαρόκου (ΕΕ 2013, L 328, σ. 40).
- 2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο δύο ένδικων διαφορών μεταξύ της Western Sahara Campaign UK, αφενός, και των Commissioners for Her Majesty's Revenue and Customs (φορολογικής και τελωνειακής αρχής, Ηνωμένο Βασίλειο) και του Secretary of State for the Environment, Food and Rural Affairs (Υπουργού Περιβάλλοντος, Τροφίμων και Αγροτικών Θεμάτων, Ηνωμένο Βασίλειο),

αφετέρου, σχετικά με την εφαρμογή, εκ μέρους της αρχής αυτής και του εν λόγω Υπουργού, διεθνών συμφωνιών συναφθεισών μεταξύ της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του Βασιλείου του Μαρόκου καθώς και των σχετικών με τις συμφωνίες αυτές πράξεων του παραγώγου δικαίου.

Το νομικό πλαίσιο

Το διεθνές δίκαιο

Ο Χάρτης των Ηνωμένων Εθνών

- 3 Το άρθρο 1 του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών, που υπεγράφη στον Άγιο Φραγκίσκο στις 26 Ιουνίου 1945, ορίζει:

«Οι σκοποί των Ηνωμένων Εθνών είναι:

[...]

2. Να αναπτύσσουν ανάμεσα στα έθνη φιλικές σχέσεις που θα βασίζονται στο σεβασμό της αρχής των ίσων δικαιωμάτων και της αυτοδιαθέσεως των λαών [...]

[...]».

- 4 Το κεφάλαιο XI του Χάρτη αυτού, με τίτλο «Διακήρυξη που αφορά μη αυτόνομες περιοχές», περιλαμβάνει το άρθρο 73, το οποίο προβλέπει τα εξής:

«Τα Μέλη των Ηνωμένων Εθνών, που έχουν ή αναλαμβάνουν την ευθύνη να διοικούν περιοχές που οι λαοί τους δεν έχουν ακόμη επιτύχει πλήρη αυτοδιοίκηση, αναγνωρίζουν την αρχή ότι προέχουν τα συμφέροντα των κατοίκων αυτών των περιοχών και δέχονται ως ιερή αποστολή την υποχρέωση να προωθήσουν όσο γίνεται περισσότερο, μέσα στο σύστημα της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας που καθιερώνεται με το Χάρτη αυτόν, την ευημερία των κατοίκων αυτών των περιοχών [...]

[...]».

Η Σύμβαση για το δίκαιο της θάλασσας

- 5 Η Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για το δίκαιο της θάλασσας, η οποία συνήφθη στο Μοντέγκο Μπαίου στις 10 Δεκεμβρίου 1982 (*United Nations Treaty Series*, τόμοι 1833, 1834 και 1835, σ. 3, στο εξής: Σύμβαση για το δίκαιο της θάλασσας), τέθηκε σε ισχύ στις 16 Νοεμβρίου 1994. Η σύναψή της εγκρίθηκε εξ ονόματος της Κοινότητας με την απόφαση 98/392/ΕΚ του Συμβουλίου, της 23ης Μαρτίου 1998 (ΕΕ 1998, L 179, σ. 1).

- 6 Το μέρος II της Συμβάσεως για το δίκαιο της θάλασσας, με τίτλο «Χωρική θάλασσα και συνορεύουσα ζώνη», περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων το άρθρο 2, με τίτλο «Νομικό καθεστώς της χωρικής θάλασσας, του εναέριου χώρου πάνω από την χωρική θάλασσα και του βυθού και του υπεδάφους του», του οποίου οι παράγραφοι 1 και 3 προβλέπουν τα εξής:

«1. Η κυριαρχία του παράκτιου κράτους εκτείνεται, πέρα από την ηπειρωτική του επικράτεια και τα εσωτερικά του ύδατα και, στην περίπτωση αρχιπελαγικού κράτους, πέρα από τα αρχιπελαγικά του ύδατα, στην παρακείμενη θαλάσσια ζώνη που ορίζεται ως χωρική θάλασσα.

[...]

3. Η κυριαρχία επί της χωρικής θάλασσας ασκείται σύμφωνα με την παρούσα σύμβαση και τους άλλους κανόνες του διεθνούς δικαίου.»

- 7 Το μέρος V της συμβάσεως αυτής, με τίτλο «Αποκλειστική οικονομική ζώνη», περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων, τα άρθρα 55 και 56.
- 8 Κατά το άρθρο 55 της εν λόγω συμβάσεως, με τίτλο «Ειδικό νομικό καθεστώς της αποκλειστικής οικονομικής ζώνης», «[ω]ς αποκλειστική οικονομική ζώνη ορίζεται η πέραν και παρακείμενη της χωρικής θάλασσας περιοχή, η υπαγόμενη στο ειδικό νομικό καθεστώς που καθιερώνεται στο παρόν μέρος, δυνάμει του οποίου τα δικαιώματα και οι δικαιοδοσίες του παράκτιου κράτους και τα δικαιώματα και οι ελευθερίες των άλλων κρατών διέπονται από τις σχετικές διατάξεις της παρούσας σύμβασης».
- 9 Το άρθρο 56 της ίδιας συμβάσεως, με τίτλο «Δικαιώματα, δικαιοδοσίες και υποχρεώσεις του παράκτιου κράτους στην αποκλειστική οικονομική ζώνη», ορίζει στην παράγραφο 1, τα εξής:

«Στην αποκλειστική οικονομική ζώνη το παράκτιο κράτος έχει:

- α) κυριαρχικά δικαιώματα που αποσκοπούν στην εξερεύνηση, εκμετάλλευση, διατήρηση και διαχείριση των φυσικών πόρων, ζωντανών ή μη, των υπερκειμένων του βυθού της θάλασσας υδάτων, του βυθού της θάλασσας και του υπεδάφους αυτού, ως επίσης και με άλλες δραστηριότητες για την οικονομική εκμετάλλευση και εξερεύνηση της ζώνης, [...]
- β) δικαιοδοσία, όπως προβλέπεται στα σχετικά άρθρα της παρούσας σύμβασης, σχετικά με:
- [...]
- ii) τη θαλάσσια επιστημονική έρευνα:
- [...]
- γ) άλλα δικαιώματα και υποχρεώσεις που προβλέπονται από την παρούσα σύμβαση.»

Η Σύμβαση της Βιέννης για το δίκαιο των συνθηκών

- 10 Η Σύμβαση της Βιέννης περί του δικαίου των συνθηκών συνήφθη στη Βιέννη στις 23 Μαΐου 1969 (*United Nations Treaty Series*, τόμος 1155, σ. 331, στο εξής: Σύμβαση της Βιέννης για το δίκαιο των συνθηκών).
- 11 Το άρθρο 3 της συμβάσεως αυτής, με τίτλο «Διεθνείς Συμφωνίαι μη εμπίπτουσαι εις τα πλαίσια της παρούσης Συμβάσεως», ορίζει τα εξής:

«Το γεγονός ότι, η παρούσα σύμβασις δεν εφαρμόζεται επί διεθνών συμφωνιών μεταξύ κρατών και άλλων υποκειμένων του Διεθνούς Δικαίου ή μεταξύ των ως άνω ετέρων υποκειμένων του Διεθνούς Δικαίου, ή επί διεθνών συμφωνιών, συνομολογηθισών εις άγραφον τύπον, δεν επηρεάζει:

[...]

- β) την εφαρμογήν επ' αυτών οιοδήποτε των κανόνων των θεσπιζομένων εν τη παρούση συμβάσει, εις τους οποίους θα υπήγοντο, κατά το Διεθνές Δίκαιον, ανεξαρτήτως της εν λόγω Συμβάσεως:

[...]».

- 12 Κατά το άρθρο 31 της εν λόγω συμβάσεως, με τίτλο «Γενικός κανών ερμηνείας»:
- «1. Η συνθήκη δέον να ερμηνεύεται καλή τη πίστει, συμφώνως προς την συνήθη έννοιαν ήτις δίδεται εις τους όρους της συνθήκης, εν τω συνόλω αυτών και υπό το φως του αντικειμένου και του σκοπού της.
2. Το σύνολον της συνθήκης, διά τους σκοπούς ερμηνείας ταύτης, εκτός του κειμένου, περιέχοντος το προοίμιον και τα παραρτήματα αυτής, περιλαμβάνει:
- α) πάσαν συμφωνίαν σχετικήν προς την συνθήκην, ήτις συνωμολογήθη μεταξύ όλων των μερών, επ' ευκαιρία της συνάψεως της συνθήκης·
- β) παν έγγραφον, το οποίον συνετάγη υφ' ενός ή πλειόνων μερών εν σχέσει προς την σύναψιν της συνθήκης, το οποίον εγένετο αποδεκτόν υπό των άλλων μερών ως έγγραφον σχετιζόμενον προς την συνθήκην.
3. Ομού μετά του συνόλου της συνθήκης δέον να λαμβάνωνται υπ' όψιν:
- α) πάσα μεταγενεστέρα συμφωνία μεταξύ των μερών, αφορώσα εις την ερμηνείαν της συνθήκης ή την εφαρμογήν των διατάξεων ταύτης·
- β) πάσα μεταγενεστέρα πρακτική ακολουθηθείσα υπό των συμβαλλομένων μερών κατά την εφαρμογήν της συνθήκης η οποία συνιστά συμφωνίαν αυτών ως προς την ερμηνείαν ταύτης·
- γ) άπαντες οι σχετικοί κανόνες του Διεθνούς Δικαίου οι εφαρμοζόμενοι εις τας μεταξύ των συμβαλλομένων μερών σχέσεις.
4. Ειδική έννοια δύναται να δοθή εις έναν όρον εάν προκύπη ότι αυτή ήτο η πρόθεσις των συμβαλλομένων μερών.»
- 13 Κατά το άρθρο 34 της ίδιας συμβάσεως, με τίτλο «Γενικός κανών αφορών εις τα τρίτα κράτη», «[η] συνθήκη δεν δημιουργεί υποχρεώσεις ή δικαιώματα διά τρίτον κράτος άνευ της συναινέσεώς του».

Το δίκαιο της Ένωσης

Η Συμφωνία Συνδέσεως

- 14 Η Ευρωμεσογειακή Συμφωνία Συνδέσεως μεταξύ των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων και των κρατών μελών τους, αφενός, και του Βασιλείου του Μαρόκου, αφετέρου, υπογράφηκε στις Βρυξέλλες στις 26 Φεβρουαρίου 1996 (ΕΕ 2000, L 70, σ. 2, στο εξής: Συμφωνία Συνδέσεως) και εγκρίθηκε εξ ονόματος των εν λόγω Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων με την απόφαση 2000/204/ΕΚ, ΕΚΑΧ του Συμβουλίου και της Επιτροπής, της 24ης Ιανουαρίου 2000 (ΕΕ 2000, L 70, σ. 1). Σύμφωνα με το άρθρο 96 της Ευρωμεσογειακής Συμφωνίας, η συμφωνία αυτή άρχισε να ισχύει την 1η Μαρτίου 2000, όπως προκύπτει από την ενημέρωση που δημοσιεύθηκε στην *Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων* (ΕΕ 2000, L 70, σ. 228).
- 15 Ο τίτλος VIII της συμφωνίας αυτής, τιτλοφορούμενος «Γενικές και τελικές θεσμικές διατάξεις», περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων, το άρθρο 94, κατά το οποίο «[η] παρούσα συμφωνία εφαρμόζεται αφενός, στα εδάφη στα οποία εφαρμόζονται οι συνθήκες για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας και η συνθήκη για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Άνθρακα και Χάλυβα, υπό τους όρους που προβλέπονται στις συνθήκες αυτές, και, αφετέρου, στο έδαφος του Βασιλείου του Μαρόκου».

Η Συμφωνία Συμπράξεως

- 16 Σύμφωνα με το άρθρο 17 της Συμφωνίας Συμπράξεως, η συμφωνία αυτή τέθηκε σε ισχύ στις 28 Φεβρουαρίου 2007, όπως προκύπτει από την ενημέρωση που δημοσιεύθηκε στην *Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης* (ΕΕ 2007, L 78, σ. 31).
- 17 Όπως προκύπτει από το προοίμιό της και από τα άρθρα της 1 και 3, η συμφωνία αυτή σκοπεί στην ενίσχυση των σχέσεων συνεργασίας μεταξύ της Ένωσης και του Βασιλείου του Μαρόκου, ιδίως στο πλαίσιο της Συμφωνίας Συνδέσεως, συνάπτοντας αλιευτική σύμπραξη αποσκοπούσα στην προώθηση της υπεύθυνης αλιείας στις μαροκινές αλιευτικές ζώνες και στην αποτελεσματική εφαρμογή της μαροκινής αλιευτικής πολιτικής. Προς τούτο, η Συμφωνία Συμπράξεως θεσπίζει, μεταξύ άλλων, κανόνες σχετικούς με την οικονομική, χρηματοοικονομική, τεχνική και επιστημονική συνεργασία μεταξύ των μερών, τους όρους πρόσβασης των σκαφών που φέρουν σημαία κράτους μέλους στις μαροκινές αλιευτικές ζώνες, καθώς και τις ρυθμίσεις για την αστυνόμευση της αλιείας στις ζώνες αυτές.
- 18 Στο πλαίσιο αυτό, από το άρθρο 5 της Συμφωνίας Συμπράξεως, με τίτλο «Πρόσβαση των σκαφών [της Ένωσης] στην αλιεία εντός των μαροκινών αλιευτικών ζωνών», και ειδικότερα από τις παραγράφους 1 και 4 του άρθρου αυτού, καθώς και από το άρθρο 6 της συμφωνίας αυτής, με τίτλο «Όροι άσκησης της αλιείας», ιδίως από την παράγραφο 1, προκύπτει ότι το Βασίλειο του Μαρόκου ανέλαβε την υποχρέωση «να επιτρέπει στα [...] σκάφη [της Ένωσης] να ασκούν αλιευτικές δραστηριότητες στις αλιευτικές του ζώνες σύμφωνα με την παρούσα συμφωνία, συμπεριλαμβανομένου του πρωτοκόλλου και του παραρτήματός του», υπό την προϋπόθεση ότι τα σκάφη αυτά κατέχουν άδεια αλιείας εκδοθείσα από τις αρχές του τρίτου αυτού κράτους κατόπιν αιτήσεως των αρχών της Ένωσης. Η Ένωση ανέλαβε την υποχρέωση «να λάβει όλα τα ενδεδειγμένα μέτρα, για να εξασφαλίσει ότι τα σκάφη της τηρούν τις διατάξεις της [εν λόγω] συμφωνίας και τη νομοθεσία που διέπει την αλιεία στα ύδατα που υπάγονται στη δικαιοδοσία του [Βασιλείου του] Μαρόκου, σύμφωνα με τη σύμβαση [...] για το Δίκαιο της Θάλασσας».
- 19 Το άρθρο 11 της Συμφωνίας Συμπράξεως, με τίτλο «Περιοχή εφαρμογής», ορίζει ότι η συμφωνία εφαρμόζεται, όσον αφορά το Βασίλειο του Μαρόκου, «στο έδαφος του Μαρόκου και στα ύδατα υπό μαροκινή δικαιοδοσία». Εξάλλου, υπό τον τίτλο «Ορισμοί», το άρθρο 2 της συμφωνίας αυτής διευκρινίζει, στο στοιχείο α', ότι ως «μαροκινή αλιευτική ζώνη», για τους σκοπούς της συμφωνίας αυτής, του συνημμένου πρωτοκόλλου και του παραρτήματός της, νοούνται τα «ύδατα που υπάγονται στην κυριαρχία ή τη δικαιοδοσία του Βασιλείου του Μαρόκου».
- 20 Το άρθρο 16 της Συμφωνίας Συμπράξεως προβλέπει ότι το πρωτόκολλο και το παράρτημα με τα προσαρτήματά του αποτελούν αναπόσπαστο μέρος της εν λόγω συμφωνίας.

Το πρωτόκολλο του 2013

- 21 Στη Συμφωνία Συμπράξεως επισυνάφθηκε αρχικώς ένα πρωτόκολλο (στο εξής: αρχικό πρωτόκολλο) με αντικείμενο τον καθορισμό, για περίοδο τεσσάρων ετών, των αλιευτικών δυνατοτήτων που προβλέπονταν στο άρθρο 5 του πρωτοκόλλου αυτού.
- 22 Το αρχικό αυτό πρωτόκολλο αντικαταστάθηκε από άλλο πρωτόκολλο το οποίο ομοίως αντικαταστάθηκε, το 2013, από το πρωτόκολλο μεταξύ της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του Βασιλείου του Μαρόκου σχετικά με τον καθορισμό των αλιευτικών δυνατοτήτων και της χρηματικής αντιπαροχής που προβλέπονται στη συμφωνία αλιευτικής σύμπραξης μεταξύ της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του Βασιλείου του Μαρόκου (ΕΕ 2013, L 328, σ. 2, στο εξής: πρωτόκολλο του 2013). Το τελευταίο αυτό πρωτόκολλο εγκρίθηκε με την απόφαση 2013/785 και άρχισε να ισχύει στις 15 Ιουλίου 2014, όπως προκύπτει από την ενημέρωση που δημοσιεύθηκε στην *Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης* (ΕΕ 2014, L 228, σ. 1).

- 23 Κατά το άρθρο 1 του πρωτοκόλλου του 2013, με τίτλο «Γενικές αρχές», «[τ]ο πρωτόκολλο και το παράρτημα με τα προσάρτηματά του αποτελούν αναπόσπαστο μέρος της [Συμφωνίας Συμπράξεως] η οποία εντάσσεται στο πλαίσιο της Συμφωνίας [Συνδέσεως]». Εξάλλου, το εν λόγω πρωτόκολλο «συμβάλλει στην επίτευξη των γενικών στόχων της συμφωνίας σύνδεσης».
- 24 Δυνάμει του άρθρου 2 του πρωτοκόλλου του 2013, με τίτλο «Περίοδος εφαρμογής, διάρκεια και αλιευτικές δυνατότητες», στα σκάφη που φέρουν σημαία κράτους μέλους της Ένωσης, εφόσον κατέχουν άδεια χορηγηθείσα σύμφωνα με τη Συμφωνία Συμπράξεως και το πρωτόκολλο αυτό καθώς και το παράρτημά του, χορηγούνται, για περίοδο τεσσάρων ετών, στη μαροκινή αλιευτική ζώνη, δυνατότητες αλιείας μικρής κλίμακας και δυνατότητες βενθοπελαγικής και πελαγικής αλιείας σύμφωνα με τους κανόνες που προβλέπονται στον συνημμένο στο εν λόγω πρωτόκολλο πίνακα. Οι αλιευτικές αυτές δυνατότητες μπορούν να αναθεωρούνται με κοινή συμφωνία, δυνάμει του άρθρου 5 του ιδίου πρωτοκόλλου.
- 25 Το παράρτημα του πρωτοκόλλου του 2013, με τίτλο «Όροι άσκησης της αλιείας στην αλιευτική ζώνη του Μαρόκου από τα σκάφη της Ευρωπαϊκής Ένωσης», περιλαμβάνει το κεφάλαιο III με τίτλο «Αλιευτικές ζώνες», το οποίο έχει ως εξής:
- «Το [Βασίλειο του] Μαρόκου ανακοινώνει στην [...] Ένωση, πριν από την ημερομηνία εφαρμογής του πρωτοκόλλου, τις γεωγραφικές συντεταγμένες των γραμμών βάσης και της αλιευτικής ζώνης του, καθώς και όλων των πεδίων εντός αυτής της ζώνης στα οποία απαγορεύεται η αλιεία [...]
- Οι αλιευτικές ζώνες για κάθε κατηγορία αλιείας στην ατλαντική ζώνη του Μαρόκου ορίζονται στα τεχνικά δελτία (προσάρτημα 2).»
- 26 Το προσάρτημα 2 του παραρτήματος αυτού περιλαμβάνει έξι τεχνικά δελτία με αρίθμηση από 1 έως 6. Κάθε ένα από τα τεχνικά αυτά δελτία αφορά μια συγκεκριμένη κατηγορία αλιείας και καθορίζει τους όρους ασκήσεως της αλιείας για την κατηγορία αυτή. Μεταξύ των όρων που προβλέπονται σε κάθε ένα από τα εν λόγω δελτία περιλαμβάνεται το «[γ]εωγραφικό όριο της περιοχής που καλύπτεται από την άδεια».
- 27 Στο προσάρτημα 4 του εν λόγω παραρτήματος, με τίτλο «Συντεταγμένες των αλιευτικών ζωνών», επισημαίνεται μεταξύ άλλων ότι, «[π]ριν από την έναρξη ισχύος [του πρωτοκόλλου του 2013], το τμήμα [θαλάσσιας αλιείας του Υπουργείου Γεωργίας και Θαλάσσιας Αλιείας του Βασιλείου του Μαρόκου] κοινοποιεί στην Επιτροπή τις γεωγραφικές συντεταγμένες της γραμμής βάσης του Μαρόκου, της αλιευτικής ζώνης του Μαρόκου και των ζωνών στις οποίες απαγορεύεται η ναυσιπλοΐα και η αλιεία».

Οι πράξεις εφαρμογής της Συμφωνίας Συμπράξεως και του πρωτοκόλλου του 2013

- 28 Ο κανονισμός 764/2006 είχε, μεταξύ άλλων, ως αντικείμενο, όπως προκύπτει από την αιτιολογική του σκέψη 3, τον καθορισμό της μεθόδου κατανομής μεταξύ των κρατών μελών των αλιευτικών δυνατοτήτων που προβλέπει η Συμφωνία Συμπράξεως κατά την περίοδο εφαρμογής του αρχικού πρωτοκόλλου. Το άρθρο 2 κατένειμε ποσόστωση 2 500 τόνων στο Ηνωμένο Βασίλειο για τη βιομηχανική πελαγική αλιεία.
- 29 Παρομοίως, ο κανονισμός 1270/2013 είχε ως αντικείμενο τον καθορισμό της μεθόδου κατανομής μεταξύ των κρατών μελών των αλιευτικών δυνατοτήτων που προβλέπει η Συμφωνία Συμπράξεως κατά την περίοδο εφαρμογής του πρωτοκόλλου του 2013. Το άρθρο 1 του κανονισμού αυτού κατένειμε ποσόστωση 4 525 τόνων στο Ηνωμένο Βασίλειο για τη βιομηχανική πελαγική αλιεία.

Οι διαφορές της κύριας δίκης, η ενώπιον του Δικαστηρίου διαδικασία και τα προδικαστικά ερωτήματα

- 30 Η Western Sahara Campaign UK είναι εθελοντική οργάνωση με αντικείμενο την προώθηση της αναγνώρισης του δικαιώματος αυτοδιαθέσεως του λαού της Δυτικής Σαχάρας.
- 31 Άσκησε δύο προσφυγές ενώπιον του High Court of Justice (England & Wales), Queen's Bench Division (Administrative Court) [ανώτερου δικαστηρίου (Αγγλία και Ουαλία), τμήμα αστικών, εμπορικών και διοικητικών διαφορών (διοικητικές διαφορές), Ηνωμένο Βασίλειο]. Η πρώτη από τις ένδικες αυτές διαφορές αφορά το κατά πόσον η φορολογική και τελωνειακή αρχή του Ηνωμένου Βασιλείου δικαιούται να δεχθεί την εισαγωγή, στο εν λόγω κράτος μέλος, προϊόντων προερχομένων από τη Δυτική Σαχάρα, ως προϊόντων που πιστοποιούνται ως καταγόμενα από το Βασίλειο του Μαρόκου κατά την έννοια της Συμφωνίας Συνδέσεως. Στη δεύτερη ένδικη διαφορά βάλλεται η αλιευτική πολιτική του Υπουργού Περιβάλλοντος, Τροφίμων και Αγροτικών Θεμάτων του Ηνωμένου Βασιλείου, για τον λόγο ότι η πολιτική αυτή προβλέπει ότι τα χωρικά ύδατα της Δυτικής Σαχάρας εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής των μέτρων εσωτερικού δικαίου που σκοπούν στην εφαρμογή της Συμφωνίας Συμπράξεως, του πρωτοκόλλου του 2013 καθώς και των πράξεων παραγωγού δικαίου με τις οποίες η Ένωση κατένειμε τις αλιευτικές δυνατότητες στα κράτη μέλη δυνάμει της συμφωνίας αυτής και του εν λόγω πρωτοκόλλου.
- 32 Ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, η Western Sahara Campaign UK υποστήριξε ότι η Συμφωνία Συνδέσεως, η Συμφωνία Συμπράξεως, το πρωτόκολλο του 2013 και οι πράξεις του παραγωγού δικαίου που κατανέμουν αλιευτικές δυνατότητες στα κράτη μέλη βάσει των ως άνω συμφωνιών και του πρωτοκόλλου αντιβαίνουν στο άρθρο 3, παράγραφος 5, ΣΕΕ, κατά το οποίο η Ένωση συμβάλλει στην αυστηρή τήρηση του διεθνούς δικαίου και ιδίως στον σεβασμό των αρχών του Καταστατικού Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών, στις σχέσεις της με τον υπόλοιπο κόσμο, καθόσον οι διάφορες αυτές διεθνείς συμφωνίες είναι εφαρμοστέες στο έδαφος της Δυτικής Σαχάρας καθώς και στα χωρικά της ύδατα. Πράγματι, η υπαγωγή του εν λόγω εδάφους και των χωρικών αυτών υδάτων στο εδαφικό πεδίο εφαρμογής τους είναι προδήλως ασύμβατη προς το διεθνές δίκαιο και, ειδικότερα, προς το δικαίωμα αυτοδιαθέσεως, το άρθρο 73 του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών, τις διατάξεις της συμβάσεως για το δίκαιο της θάλασσας καθώς και τις υποχρεώσεις των κρατών μελών και των λοιπών υποκειμένων του διεθνούς δικαίου να θέτουν τέρμα σε σοβαρή παράβαση επιτακτικού κανόνα του δικαίου αυτού, να μην αναγνωρίζουν κατάσταση δημιουργηθείσα από τέτοια παράβαση και να μη συμβάλλουν στη διάπραξη διεθνώς παράνομης πράξεως. Εξάλλου, η Συμφωνία Συνδέσεως, η Συμφωνία Συμπράξεως και το πρωτόκολλο του 2013 δεν συνήφθησαν επ' ονόματι του λαού της Δυτικής Σαχάρας ή κατόπιν διαβουλεύσεως με τους εκπροσώπους του. Τέλος, δεν υφίσταται καμία απόδειξη περί της υπάρξεως οφέλους υπέρ του λαού αυτού, απορρέοντος από τις τρεις αυτές διεθνείς συμφωνίες.
- 33 Το αιτούν δικαστήριο παρατηρεί ότι οι καθών της κύριας δίκης ισχυρίζονται ότι το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης και η Επιτροπή δεν υπέπεσαν σε πρόδηλη πλάνη εκτιμήσεως κρίνοντας ότι η σύναψη διεθνών συμφωνιών όπως η Συμφωνία Συνδέσεως, η Συμφωνία Συμπράξεως και το πρωτόκολλο του 2013 δεν προσκρούει στο διεθνές δίκαιο.
- 34 Λαμβανομένων υπόψη των επιχειρημάτων αυτών, το αιτούν δικαστήριο αποφάσισε να αναστείλει τη διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τέσσερα προδικαστικά ερωτήματα, τα δύο πρώτα εκ των οποίων αφορούν την ερμηνεία και το κύρος της Συμφωνίας Συνδέσεως, ενώ τα δύο τελευταία αφορούν το κύρος της Συμφωνίας Συμπράξεως και των σχετικών με την τελευταία αυτή συμφωνία διαφόρων πράξεων του παραγωγού δικαίου.
- 35 Με το πρώτο ερώτημά του, το αιτούν δικαστήριο ζητεί από το Δικαστήριο να διευκρινισθεί η ερμηνεία της Συμφωνίας Συνδέσεως και ερωτά αν οι αναφορές στο «Βασίλειο του Μαρόκου» που περιλαμβάνονται στη συμφωνία αυτή έχουν την έννοια ότι με αυτές νοείται μόνον το έδαφος

κυριαρχίας του κράτους αυτού, οπότε αποκλείουν την εισαγωγή στην Ένωση προϊόντων προερχομένων από τη Δυτική Σαχάρα, απαλλασσόμενων από τελωνειακούς δασμούς δυνάμει της συμφωνίας αυτής.

- 36 Με το δεύτερο ερώτημά του, το οποίο τίθεται σε περίπτωση που η Συμφωνία Συνδέσεως επιτρέπει την εισαγωγή στην Ένωση προϊόντων προερχομένων από τη Δυτική Σαχάρα, απαλλασσόμενων από τελωνειακούς δασμούς, το αιτούν δικαστήριο ζητεί να διευκρινισθεί αν η συμφωνία αυτή είναι έγκυρη υπό το πρίσμα του άρθρου 3, παράγραφος 5, ΣΕΕ.
- 37 Με το τρίτο ερώτημά του, το αιτούν δικαστήριο ζητεί από το Δικαστήριο, σε περίπτωση ανάλογη με αυτήν επί της οποίας στηρίζεται το δεύτερο ερώτημα, να αποφανθεί επί του κύρους της Συμφωνίας Συμπράξεως και του πρωτοκόλλου του 2013. Συναφώς, το αιτούν δικαστήριο ερωτά, κατ' ουσίαν, σε ποιο βαθμό η Ένωση δικαιούνταν, λαμβανομένου υπόψη του άρθρου 3, παράγραφος 5, ΣΕΕ, να συνάψει με το Βασίλειο του Μαρόκου διεθνείς συμφωνίες επιτρέπουσες την εκμετάλλευση των φυσικών πόρων των χωρικών υδάτων της Δυτικής Σαχάρας. Κατά το αιτούν δικαστήριο, είναι δυνατό να θεωρηθεί ότι δεν απαγορεύεται γενικώς και απολύτως η σύναψη τέτοιων διεθνών συμφωνιών, παρά το γεγονός της μη αναγνώρισης από τη διεθνή κοινότητα της κυριαρχίας του Βασιλείου του Μαρόκου επί της Δυτικής Σαχάρας, αφενός, και της συνεχιζόμενης κατοχής του μη αυτόνομου αυτού εδάφους από το εν λόγω κράτος, αφετέρου. Πάντως, η σύναψή τους εξαρτάται από τη διττή απαίτηση να συνάδουν με τη βούληση του λαού της Δυτικής Σαχάρας και να είναι προς όφελός του. Εν προκειμένω, εναπόκειται επομένως στο Δικαστήριο να εκτιμήσει κατά πόσον η Συμφωνία Συμπράξεως και το πρωτόκολλο του 2013 πληρούν τη διττή αυτή απαίτηση.
- 38 Με το τέταρτο ερώτημά του, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινισθεί αν πρόσωπο όπως η προσφεύγουσα της κύριας δίκης, η ενεργητική νομιμοποίηση της οποίας έχει διαπιστωθεί κατά το εθνικό δίκαιο, δικαιούται να αμφισβητήσει το κύρος διεθνών συμφωνιών όπως η Συμφωνία Συνδέσεως, η Συμφωνία Συμπράξεως και το πρωτόκολλο του 2013, καθώς και το κύρος των πράξεων περί συνάψεως και εφαρμογής τους, προβάλλοντας παραβίαση του διεθνούς δικαίου από την Ένωση. Επί του σημείου αυτού, το αιτούν δικαστήριο παρατηρεί ότι, αν οι διαφορές της κύριας δίκης πρέπει να επιλυθούν αποκλειστικώς υπό το πρίσμα του εσωτερικού δικαίου, οι προσφυγές θα απορριφθούν λόγω του ότι συνεπάγονται εκτίμηση περί της νομιμότητας της συμπεριφοράς αλλοδαπών αρχών. Τόνισε επίσης ότι, με την απόφαση της 15ης Ιουνίου 1954, *Affaire de l'or monétaire pris à Rome en 1943 (CIJ Recueil 1954, σ. 19)*, το Διεθνές Δικαστήριο έκρινε ότι δεν δύναται να προβεί σε διαπιστώσεις με τις οποίες επικρίνεται η συμπεριφορά ή θίγονται τα δικαιώματα κράτους που δεν διάδικος ενώπιόν του και δεν έχει συναινέσει να δεσμεύεται από τις αποφάσεις του. Πάντως, το αιτούν δικαστήριο προσέθεσε ότι οι διαφορές της κύριας δίκης έχουν ως αντικείμενο το κύρος πράξεων της Ένωσης και ότι η διαπίστωση της αναρμοδιότητας του Δικαστηρίου, σε περίπτωση που υφίσταται σοβαρή αμφιβολία περί του κύρους των επίμαχων πράξεων, θα μπορούσε να θίξει την πρακτική αποτελεσματικότητα του άρθρου 3, παράγραφος 5, ΣΕΕ.
- 39 Μετά την υποβολή της αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως, το Δικαστήριο έκρινε ότι η Συμφωνία Συνδέσεως πρέπει να ερμηνευθεί, σύμφωνα με τους κανόνες του διεθνούς δικαίου που δεσμεύουν την Ένωση, υπό την έννοια ότι η συμφωνία αυτή δεν έχει εφαρμογή στο έδαφος της Δυτικής Σαχάρας (απόφαση της 21ης Δεκεμβρίου 2016, Συμβούλιο κατά Front Polisario, C-104/16 P, EU:C:2016:973).
- 40 Κατόπιν της δημοσιεύσεως της αποφάσεως αυτής, το αιτούν δικαστήριο ερωτήθηκε αν επιθυμούσε να διατηρήσει ή να αποσύρει τα δύο πρώτα ερωτήματά του, σχετικά με την ερμηνεία και το κύρος της Συμφωνίας Συνδέσεως. Το αιτούν δικαστήριο απάντησε ότι αποσύρει τα ερωτήματα αυτά.

41 Υπό τις συνθήκες αυτές, το High Court of Justice (England & Wales), Queen's Bench Division (Administrative Court) [άνωτερο δικαστήριο (Αγγλία και Ουαλία), τμήμα αστικών, εμπορικών και διοικητικών διαφορών (διοικητικές διαφορές)], αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

- «1) Μήπως η [Συμφωνία Συμπράξεως], όπως εγκρίθηκε και εφαρμόστηκε με τον κανονισμό 764/2006, την απόφαση 2013/785 και τον κανονισμό 1270/2013, είναι έγκυρη, λαμβανομένων υπόψη τόσο των διατάξεων του άρθρου 3, παράγραφος 5, ΣΕΕ, οι οποίες επιβάλλουν [στην Ένωση] υποχρέωση συμβολής στην τήρηση κάθε συναφούς αρχής του διεθνούς δικαίου και σεβασμού των αρχών του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών, όσο και του βαθμού στον οποίο [η συμφωνία αυτή] έχει συναφθεί προς όφελος του λαού των Σαχράουι, επ' ονόματί του, σύμφωνα με τη βούλησή του και/ή κατόπιν διαβουλεύσεως με τους αναγνωρισμένους εκπροσώπους του;
- 2) Δικαιούται η προσφεύγουσα της κύριας δίκης να αμφισβητήσει το κύρος πράξεων της Ένωσης προβάλλοντας παραβίαση του διεθνούς δικαίου από την Ένωση, λαμβανομένων υπόψη ιδίως:
- α) του γεγονότος ότι, μολονότι η προσφεύγουσα νομιμοποιείται κατά το εθνικό δίκαιο να αμφισβητήσει δικαστικώς το κύρος των επίμαχων πράξεων της Ένωσης, δεν επικαλείται κανένα δικαίωμα βάσει του δικαίου της Ένωσης· και/ή
- β) της αρχής που διατυπώθηκε στην υπόθεση *Or monétaire pris à Rome en 1943 (CIJ Recueil 1954, σ. 19)* ότι το Διεθνές Δικαστήριο δεν δύναται να προβεί σε διαπιστώσεις με τις οποίες επικρίνεται η συμπεριφορά ή θίγονται τα δικαιώματα κράτους που δεν είναι διάδικος ενώπιόν του και δεν έχει συναινέσει να δεσμεύεται από τις αποφάσεις του;»

Επί της αρμοδιότητας του Δικαστηρίου

- 42 Το Συμβούλιο θεωρεί ότι το Δικαστήριο δεν είναι αρμόδιο για να εξετάσει το κύρος διεθνών συμφωνιών, όπως η Συμφωνία Συνδέσεως και το πρωτόκολλο του 2013, στο πλαίσιο προδικαστικής παραπομπής. Συγκεκριμένα, εκτιμά ότι το Δικαστήριο είναι αποκλειστικώς αρμόδιο να κρίνει το κύρος των πράξεων της Ένωσης περί εγκρίσεως της συνάψεως των συμφωνιών αυτών.
- 43 Συναφώς, το άρθρο 19, παράγραφος 3, στοιχείο β', ΣΕΕ, και το άρθρο 267, πρώτο εδάφιο, στοιχείο β', ΣΛΕΕ προβλέπουν ότι το Δικαστήριο είναι αρμόδιο να αποφαινεται, προδικαστικώς, επί της ερμηνείας του δικαίου της Ένωσης και επί του κύρους των πράξεων που εκδίδονται από τα θεσμικά όργανα της Ένωσης.
- 44 Από τις διατάξεις αυτές προκύπτει ότι το Δικαστήριο είναι αρμόδιο να αποφαινεται, μέσω προδικαστικών αποφάσεων, επί του κύρους και της ερμηνείας των πράξεων των θεσμικών οργάνων της Ένωσης χωρίς καμία εξαίρεση (αποφάσεις της 13ης Δεκεμβρίου 1989, *Grimaldi*, C-322/88, EU:C:1989:646, σκέψη 8, καθώς και της 13ης Ιουνίου 2017, *Florescu κ.λπ.*, C-258/14, EU:C:2017:448, σκέψη 30).
- 45 Κατά πάγια νομολογία, οι διεθνείς συμφωνίες που συνάπτει η Ένωση δυνάμει των διατάξεων των Συνθηκών αποτελούν, όσον την αφορά, πράξεις των θεσμικών οργάνων της (αποφάσεις της 16ης Ιουνίου 1998, *Racke*, C-162/96, EU:C:1998:293, σκέψη 41, και της 25ης Φεβρουαρίου 2010, *Brita*, C-386/08, EU:C:2010:91, σκέψη 39).
- 46 Εξ αυτού του λόγου, τέτοιες συμφωνίες αποτελούν, από την έναρξη ισχύος τους, αναπόσπαστο μέρος της έννομης τάξεως της Ένωσης (βλ., συναφώς, αποφάσεις της 30ής Απριλίου 1974, *Haegeman*, 181/73, EU:C:1974:41, σκέψη 5, και της 22ας Νοεμβρίου 2017, *Aebtri*, C-224/16, EU:C:2017:880, σκέψη 50). Ως εκ τούτου, οι διατάξεις τους πρέπει να συνάδουν πλήρως με τις διατάξεις των Συνθηκών και με τις εξ αυτών απορρέουσες συνταγματικές αρχές [βλ., συναφώς, απόφαση της 3ης Σεπτεμβρίου 2008, *Kadi και Al Barakaat International Foundation κατά Συμβουλίου και Επιτροπής*, C-402/05 P και C-415/05 P, EU:C:2008:461, σκέψη 285, καθώς και γνωμοδότηση 1/15

(Συμφωνία PNR ΕΕ-Καναδά), της 26ης Ιουλίου 2017, EU:C:2017:592, σκέψη 67]. Ειδικότερα, αφενός, το ουσιαστικό περιεχόμενό τους πρέπει να συνάδει με τους κανόνες που διέπουν τις αρμοδιότητες των θεσμικών οργάνων της Ένωσης καθώς και με τους σχετικούς κανόνες του ουσιαστικού δικαίου. Αφετέρου, οι κανόνες συνάψεώς τους πρέπει να συνάδουν με τους εφαρμοστέους στο δίκαιο της Ένωσης τυπικούς και διαδικαστικούς κανόνες [βλ., συναφώς, γνωμοδότηση 1/75 (Ρύθμιση ΟΟΣΑ – Κανόνας για τα τοπικά έξοδα), της 11ης Νοεμβρίου 1975, EU:C:1975:145, σ. 1360 και 1361, καθώς και γνωμοδότηση 1/15 (Συμφωνία PNR ΕΕ-Καναδά), της 26ης Ιουλίου 2017, EU:C:2017:592, σκέψεις 69 και 70].

- 47 Εξάλλου, κατά πάγια νομολογία, η Ένωση υποχρεούται να ασκεί τις αρμοδιότητές της τηρώντας το διεθνές δίκαιο στο σύνολό του, περιλαμβανομένων όχι μόνον των κανόνων και των αρχών του γενικού και εθιμικού διεθνούς δικαίου, αλλά και των διατάξεων των διεθνών συμβάσεων που τη δεσμεύουν (βλ., συναφώς, αποφάσεις της 24ης Νοεμβρίου 1992, Poulsen και Diva Navigation, C-286/90, EU:C:1992:453, σκέψη 9, της 3ης Σεπτεμβρίου 2008, Kadi και Al Barakaat International Foundation κατά Συμβουλίου και Επιτροπής, C-402/05 P και C-415/05 P, EU:C:2008:461, σκέψη 291, καθώς και της 21ης Δεκεμβρίου 2011, Air Transport Association of America κ.λπ., C-366/10, EU:C:2011:864, σκέψεις 101 και 123).
- 48 Συνεπώς, το Δικαστήριο είναι αρμόδιο, τόσο στο πλαίσιο προσφυγής ακυρώσεως όσο και στο πλαίσιο αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως, να εκτιμά αν διεθνής συμφωνία συναφθείσα από την Ένωση συνάδει με τις Συνθήκες [βλ., συναφώς, γνωμοδότηση 1/75 (Ρύθμιση ΟΟΣΑ – Κανόνας για τα τοπικά έξοδα), της 11ης Νοεμβρίου 1975, EU:C:1975:145, σ. 1361] και με τους κανόνες του διεθνούς δικαίου οι οποίοι, σύμφωνα με τις Συνθήκες, δεσμεύουν την Ένωση.
- 49 Προστίθεται ότι οι συναπτόμενες από την Ένωση διεθνείς συμφωνίες δεν δεσμεύουν μόνο τα θεσμικά όργανά της, σύμφωνα με το άρθρο 216, παράγραφος 2, ΣΛΕΕ, αλλά και τα τρίτα κράτη που είναι συμβαλλόμενα στις συμφωνίες αυτές.
- 50 Επομένως, θεωρείται ότι, σε περίπτωση κατά την οποία, όπως εν προκειμένω, το Δικαστήριο επιληφθεί αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως αφορώσας το κύρος διεθνούς συμφωνίας συναφθείσας από την Ένωση, η αίτηση αυτή πρέπει να νοείται ως αφορώσα την πράξη με την οποία η Ένωση συνήψε τη διεθνή αυτή συμφωνία (βλ., κατ' αναλογίαν, αποφάσεις της 9ης Αυγούστου 1994, Γαλλία κατά Επιτροπής, C-327/91, EU:C:1994:305, σκέψη 17, καθώς και της 3ης Σεπτεμβρίου 2008, Kadi και Al Barakaat International Foundation κατά Συμβουλίου και Επιτροπής, C-402/05 P και C-415/05 P, EU:C:2008:461, σκέψεις 286 και 289).
- 51 Πάντως, λόγω των υποχρεώσεων της Ένωσης που παρατίθενται στις σκέψεις 46 και 47 της παρούσας αποφάσεως, ο έλεγχος του κύρους τον οποίο μπορεί να διενεργήσει το Δικαστήριο στο πλαίσιο αυτό δύναται να αφορά τη νομιμότητα της πράξεως αυτής λαμβανομένου υπόψη του περιεχομένου της επίμαχης διεθνούς συμφωνίας (βλ., συναφώς, απόφαση της 3ης Σεπτεμβρίου 2008, Kadi και Al Barakaat International Foundation κατά Συμβουλίου και Επιτροπής, C-402/05 P και C-415/05 P, EU:C:2008:461, σκέψη 289 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

Επί των προδικαστικών ερωτημάτων

Επί του πρώτου ερωτήματος

Προκαταρκτικές παρατηρήσεις

- 52 Με το πρώτο ερώτημά του, το αιτούν δικαστήριο ζητεί από το Δικαστήριο να εκτιμήσει, υπό το πρίσμα του άρθρου 3, παράγραφος 5, ΣΕΕ, το κύρος, κατ' αρχάς, του κανονισμού 764/2006, στη συνέχεια, της αποφάσεως 2013/785 και, τέλος, του κανονισμού 1270/2013.

- 53 Όπως προκύπτει από τη σκέψη 37 της παρούσας αποφάσεως, το ζήτημα αυτό τίθεται με βάση την παραδοχή ότι η Συμφωνία Συμπράξεως και το πρωτόκολλο του 2013 επιτρέπουν την εκμετάλλευση των πόρων που προέρχονται από τα χωρικά ύδατα της Δυτικής Σαχάρας. Η παραδοχή αυτή προϋποθέτει ότι τα ύδατα αυτά εμπίπτουν στο εδαφικό πεδίο εφαρμογής της εν λόγω συμφωνίας και του πρωτοκόλλου αυτού, αντιστοίχως, οπότε τα σκάφη που φέρουν σημαία κράτους μέλους μπορούν να έχουν πρόσβαση στα ύδατα αυτά, δυνάμει των δύο αυτών διεθνών συμφωνιών, για να εκμεταλλεύονται τους επίμαχους πόρους.
- 54 Επομένως, με το εν λόγω ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινισθεί αν το γεγονός ότι η εκμετάλλευση των πόρων που προέρχονται από τα χωρικά ύδατα της Δυτικής Σαχάρας επιτρέπεται από τη Συμφωνία Συμπράξεως και το πρωτόκολλο του 2013 θίγει το κύρος του κανονισμού 764/2006, της αποφάσεως 2013/785 και του κανονισμού 1270/2013.
- 55 Τέτοιο ζήτημα εκτιμήσεως του κύρους τίθεται όμως μόνον αν η παραδοχή επί της οποίας στηρίζεται είναι ακριβής.
- 56 Ως εκ τούτου, πρέπει προηγουμένως να εξακριβωθεί αν τα χωρικά ύδατα της Δυτικής Σαχάρας εμπίπτουν στη Συμφωνία Συμπράξεως και στο πρωτόκολλο του 2013. Η εξακρίβωση αυτή συνεπάγεται την εξέταση των διατάξεων που καθορίζουν το εδαφικό πεδίο εφαρμογής εκάστης εκ των δύο αυτών διεθνών συμφωνιών.

Επί του εδαφικού πεδίου εφαρμογής της Συμφωνίας Συμπράξεως

- 57 Η Συμφωνία Συμπράξεως περιέχει τρεις διατάξεις καθορίζουσες το εδαφικό πεδίο εφαρμογής της. Κατ' αρχάς, το άρθρο 11 ορίζει ότι η συμφωνία αυτή εφαρμόζεται, όσον αφορά το Βασίλειο του Μαρόκου, στο «έδαφος του Μαρόκου και στα ύδατα υπό μαροκινή δικαιοδοσία». Περαιτέρω, το άρθρο 5 της εν λόγω συμφωνίας προβλέπει, όσον αφορά ειδικότερα τις αλιευτικές δραστηριότητες, ότι τα σκάφη που φέρουν σημαία κράτους μέλους επιτρέπεται να «ασκούν αλιευτικές δραστηριότητες στις αλιευτικές [...] ζώνες του [Βασιλείου του Μαρόκου]». Τέλος, το άρθρο 2, στοιχείο α', διευκρινίζει ότι ως «μαροκινή αλιευτική ζώνη» νοούνται τα «ύδατα που υπάγονται στην κυριαρχία ή τη δικαιοδοσία του Βασιλείου του Μαρόκου».
- 58 Για την ερμηνεία των διατάξεων αυτών, πρέπει να γίνει παραπομπή στους κανόνες του εθιμικού διεθνούς δικαίου οι οποίοι αντανακλώνται στις διατάξεις του άρθρου 31 της Συμβάσεως της Βιέννης για το δίκαιο των συνθηκών και οι οποίοι δεσμεύουν τα θεσμικά όργανα της Ένωσης και αποτελούν μέρος της έννομης τάξεως της Ένωσης (βλ., συναφώς, απόφαση της 25ης Φεβρουαρίου 2010, Brita, C-386/08, EU:C:2010:91, σκέψεις 40 έως 43 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία), καθώς και στη Σύμβαση για το δίκαιο της θάλασσας, η οποία δεσμεύει την Ένωση και στην οποία παραπέμπουν ρητώς το δεύτερο εδάφιο του προοιμίου της Συμφωνίας Συμπράξεως καθώς και το άρθρο 5, παράγραφος 4, της συμφωνίας αυτής.
- 59 Συναφώς, επισημαίνεται, πρώτον, ότι από το πρώτο εδάφιο του προοιμίου της Συμφωνίας Συμπράξεως προκύπτει ότι η συμφωνία υλοποιεί την κοινή επιθυμία της Ένωσης και του Βασιλείου του Μαρόκου να εντείνουν τις στενές σχέσεις συνεργασίας τους, ιδίως, στο πλαίσιο της Συμφωνίας Συνδέσεως. Ως εκ τούτου, η Συμφωνία Συμπράξεως εντάσσεται σε ένα σύνολο συμβάσεων, εντός του πλαισίου της Συμφωνίας Συνδέσεως.
- 60 Η δομή του εν λόγω συνόλου συμβάσεων τονίζεται σαφώς με το πρωτόκολλο του 2013, το οποίο πρέπει να λαμβάνεται υπόψη για την ερμηνεία της Συμφωνίας Συμπράξεως, δεδομένου ότι συνιστά μεταγενέστερη συμφωνία συναφθείσα από τα δύο συμβαλλόμενα στη συμφωνία αυτή μέρη, κατά την έννοια του άρθρου 31, παράγραφος 3, στοιχείο α', της Συμβάσεως της Βιέννης για το δίκαιο των

συνθηκών. Συγκεκριμένα, κατά το άρθρο 1 του πρωτοκόλλου του 2013, τόσο το πρωτόκολλο αυτό όσο και η Συμφωνία Συμπράξεως εντάσσονται στο πλαίσιο της Συμφωνίας Συνδέσεως και συμβάλλουν στην επίτευξη των σκοπών της.

- 61 Λαμβανομένης υπόψη της υπάρξεως του εν λόγω συνόλου συμβατικών κειμένων, η έννοια του «εδάφους του Μαρόκου», κατά το άρθρο 11 της Συμφωνίας Συμπράξεως, πρέπει να ερμηνεύεται κατά τον ίδιο τρόπο με την έννοια του «εδάφους του Βασιλείου του Μαρόκου», κατά το άρθρο 94 της Συμφωνίας Συνδέσεως.
- 62 Το Δικαστήριο έχει επισημάνει όμως ότι η τελευταία αυτή έννοια πρέπει να νοείται ως αφορώσα τον γεωγραφικό χώρο επί του οποίου το Βασίλειο του Μαρόκου ασκεί το σύνολο των εξουσιών που αναγνωρίζονται στις κυρίαρχες οντότητες από το διεθνές δίκαιο, αποκλεισμένου οποιουδήποτε άλλου εδάφους, όπως είναι το έδαφος της Δυτικής Σαχάρας (απόφαση της 21ης Δεκεμβρίου 2016, Συμβούλιο κατά Front Polisario, C-104/16 P, EU:C:2016:973, σκέψεις 95 και 132).
- 63 Πράγματι, η υπαγωγή του εδάφους της Δυτικής Σαχάρας στο πεδίο εφαρμογής της Συμφωνίας Συνδέσεως θα προσέκρουε σε ορισμένους κανόνες του γενικού διεθνούς δικαίου που εφαρμόζονται στις σχέσεις μεταξύ της Ένωσης και του Βασιλείου του Μαρόκου, ήτοι την αρχή της αυτοδιαθέσεως, που υπενθυμίζεται στο άρθρο 1 του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών, και την αρχή του σχετικού αποτελέσματος των συνθηκών, της οποίας ιδιαίτερη έκφραση αποτελεί το άρθρο 34 της Συμβάσεως της Βιέννης για το δίκαιο των συνθηκών (απόφαση της 21ης Δεκεμβρίου 2016, Συμβούλιο κατά Front Polisario, C-104/16 P, EU:C:2016:973, σκέψεις 88 έως 93, 100, 103 έως 107 και 123).
- 64 Υπό τις συνθήκες αυτές, το έδαφος της Δυτικής Σαχάρας δεν εμπίπτει στην έννοια του «εδάφους του Μαρόκου», κατά το άρθρο 11 της Συμφωνίας Συμπράξεως.
- 65 Δεύτερον, η Συμφωνία Συμπράξεως δεν είναι εφαρμοστέα μόνο στο έδαφος του Βασιλείου του Μαρόκου, αλλά και στα «ύδατα που υπάγονται στην κυριαρχία ή τη δικαιοδοσία» του κράτους αυτού, όπως επισημαίνεται στη σκέψη 57 της παρούσας αποφάσεως. Στη Συμφωνία Συνδέσεως δεν χρησιμοποιείται η έκφραση αυτή.
- 66 Για την ερμηνεία της εν λόγω εκφράσεως, πρέπει να γίνει παραπομπή στη Σύμβαση για το δίκαιο της θάλασσας, όπως επισημαίνεται στη σκέψη 58 της παρούσας αποφάσεως.
- 67 Συναφώς, από το άρθρο 2, παράγραφος 1, της εν λόγω συμβάσεως προκύπτει ότι η κυριαρχία του παράκτιου κράτους εκτείνεται, πέραν από την ηπειρωτική επικράτεια του κράτους αυτού και τα εσωτερικά του ύδατα, στην παρακείμενη θαλάσσια ζώνη που ορίζεται ως «χωρική θάλασσα» (αιγιαλίτιδα ζώνη). Εξάλλου, δυνάμει των άρθρων 55 και 56 της συμβάσεως αυτής, το παράκτιο κράτος έχει δικαιοδοσία και ορισμένα δικαιώματα στην πέραν και παρακείμενη της αιγιαλίτιδας ζώνης περιοχή, που ορίζεται ως «αποκλειστική οικονομική ζώνη».
- 68 Ως εκ τούτου, τα ύδατα επί των οποίων το παράκτιο κράτος δικαιούται να ασκεί κυριαρχία ή δικαιοδοσία, δυνάμει της συμβάσεως για το δίκαιο της θάλασσας, περιορίζονται μόνον στα παρακείμενα στο έδαφός του ύδατα τα οποία αποτελούν την αιγιαλίτιδα ζώνη του ή την αποκλειστική οικονομική ζώνη του.
- 69 Κατά συνέπεια, και λαμβανομένου υπόψη του γεγονότος ότι το έδαφος της Δυτικής Σαχάρας δεν αποτελεί μέρος του εδάφους του Βασιλείου του Μαρόκου, όπως τούτο υπομνήσθηκε στις σκέψεις 62 έως 64 της παρούσας αποφάσεως, τα χωρικά ύδατα της Δυτικής Σαχάρας δεν εμπίπτουν στη μαροκινή αλιευτική ζώνη την οποία αφορά το άρθρο 2, στοιχείο α', της Συμφωνίας Συμπράξεως.
- 70 Τρίτον και τέλος, από το άρθρο 31, παράγραφος 4, της Συμβάσεως της Βιέννης για το δίκαιο των συνθηκών προκύπτει βεβαίως ότι τα συμβαλλόμενα μέρη μιας συνθήκης έχουν την ευχέρεια να συμφωνήσουν ότι ένας όρος της συνθήκης αυτής έχει ειδική έννοια.

- 71 Εντούτοις, όσον αφορά την έκφραση «ύδατα που υπάγονται στην κυριαρχία [...] του Βασιλείου του Μαρόκου», η οποία χρησιμοποιείται στο άρθρο 2, στοιχείο α', της Συμφωνίας Συμπράξεως, επισημαίνεται ότι προσκρούει στους κανόνες του διεθνούς δικαίου που διαλαμβάνονται στη σκέψη 63 της παρούσας αποφάσεως, τους οποίους πρέπει να τηρεί η Ένωση και οι οποίοι εφαρμόζονται *mutatis mutandis* εν προκειμένω, η υπαγωγή των παρακειμένων υδάτων της Δυτικής Σαχάρας στο πεδίο εφαρμογής της συμφωνίας αυτής. Συνεπώς, η Ένωση δεν μπορεί θεμιτώς να συνταχθεί με την πρόθεση του Βασιλείου του Μαρόκου να συμπεριλάβει, βάσει των ως άνω, τα επίμαχα ύδατα στο πεδίο εφαρμογής της εν λόγω συμφωνίας.
- 72 Όσον αφορά την έκφραση «ύδατα που υπάγονται στη [...] δικαιοδοσία του Βασιλείου του Μαρόκου» που περιλαμβάνεται στη διάταξη αυτή, το Συμβούλιο και η Επιτροπή εξέτασαν, μεταξύ άλλων ενδεχομένων, το ότι το Βασίλειο του Μαρόκου μπορεί να θεωρηθεί ως «*de facto* διοικούσα αρχή» ή ως αρχή κατοχής του εδάφους της Δυτικής Σαχάρας και ότι ο χαρακτηρισμός αυτός μπορεί να αποβεί κρίσιμος για τον καθορισμό του πεδίου εφαρμογής της Συμφωνίας Συμπράξεως. Πάντως, χωρίς καν να απαιτείται να εξετασθεί αν συνάδει με τους κανόνες του διεθνούς δικαίου που δεσμεύουν την Ένωση η τυχόν κοινή πρόθεση των συμβαλλομένων στη Συμφωνία Συμπράξεως μερών να δοθεί ειδική έννοια στην έκφραση αυτή, προκειμένου να ληφθούν υπόψη οι προαναφερθείσες περιστάσεις, αρκεί να παρατηρηθεί ότι, εν πάση περιπτώσει, η κοινή αυτή πρόθεση δεν διαπιστώνεται εν προκειμένω, δεδομένου ότι το Βασίλειο του Μαρόκου απέκλεισε ρητώς το ότι είναι αρχή κατοχής ή διοικούσα αρχή του εδάφους της Δυτικής Σαχάρας.
- 73 Από το σύνολο των προεκτεθέντων προκύπτει ότι τα χωρικά ύδατα της Δυτικής Σαχάρας δεν εμπίπτουν στα «ύδατα που υπάγονται στην κυριαρχία ή τη δικαιοδοσία του Βασιλείου του Μαρόκου», κατά το άρθρο 2, στοιχείο α', της Συμφωνία Συμπράξεως.

Επί του εδαφικού πεδίου εφαρμογής του πρωτοκόλλου του 2013

- 74 Όσον αφορά το πρωτόκολλο του 2013, υπενθυμίζεται, πρώτον, ότι εντάσσεται στο πλαίσιο σειράς διαδοχικών πρωτοκόλλων τα οποία είχαν όλα ως αντικείμενο τον καθορισμό, για συγκεκριμένη περίοδο, των αλιευτικών δυνατοτήτων που προβλέπει το άρθρο 5 της Συμφωνίας Συμπράξεως υπέρ των σκαφών που φέρουν σημαία κράτους μέλους, όπως εκτέθηκε στις σκέψεις 21 και 22 της παρούσας αποφάσεως.
- 75 Αντιθέτως προς τη Συμφωνία Συμπράξεως, το πρωτόκολλο του 2013 δεν περιλαμβάνει καμία συγκεκριμένη διάταξη καθορίζουσα το εδαφικό πεδίο εφαρμογής του.
- 76 Ωστόσο, σε διάφορες διατάξεις του πρωτοκόλλου αυτού χρησιμοποιείται η έκφραση «μαροκινή αλιευτική ζώνη».
- 77 Η έκφραση αυτή όμως είναι ταυτόσημη με αυτήν που περιλαμβάνεται στο άρθρο 2, στοιχείο α', της Συμφωνίας Συμπράξεως, το οποίο ορίζει, αφενός, ότι πρέπει να νοείται ως αφορώσα τα «ύδατα που υπάγονται στην κυριαρχία ή τη δικαιοδοσία του Βασιλείου του Μαρόκου», και, αφετέρου, ότι ο ορισμός αυτός δεν ισχύει μόνο για τη συμφωνία αυτή, αλλά και για το συνοδευτικό πρωτόκολλο καθώς και για το παράρτημά της. Επιπλέον, από το άρθρο 16 της Συμφωνίας Συμπράξεως και το άρθρο 1 του πρωτοκόλλου του 2013 προκύπτει ότι το πρωτόκολλο αυτό, το παράρτημά του και τα προσαρτήματά του αποτελούν αναπόσπαστο μέρος της εν λόγω συμφωνίας.
- 78 Επομένως, η έκφραση «μαροκινή αλιευτική ζώνη», η οποία χρησιμοποιείται τόσο στη Συμφωνία Συμπράξεως όσο και στο πρωτόκολλο του 2013 και καθορίζει το εδαφικό πεδίο εφαρμογής τους, πρέπει να νοείται ως αφορώσα τα ύδατα που υπάγονται στην κυριαρχία ή τη δικαιοδοσία του Βασιλείου του Μαρόκου.

- 79 Κατά συνέπεια, και σύμφωνα με την ερμηνεία που περιλαμβάνεται στη σκέψη 73 της παρούσας αποφάσεως, πρέπει να θεωρηθεί ότι η έκφραση «μαροκινή αλιευτική ζώνη», κατά την έννοια του εν λόγω πρωτοκόλλου, δεν περιλαμβάνει τα χωρικά ύδατα της Δυτικής Σαχάρας.
- 80 Δεύτερον, διαπιστώνεται, αφενός, ότι το παράρτημα του πρωτοκόλλου του 2013 προβλέπει, στο κεφάλαιό του III, με τίτλο «Αλιευτικές ζώνες», ότι «[τ]ο [Βασίλειο του] Μαρόκου ανακοινώνει στην [...] Ένωση, πριν από την ημερομηνία εφαρμογής του πρωτοκόλλου [αυτού], τις γεωγραφικές συντεταγμένες των γραμμών βάσης και της αλιευτικής ζώνης του». Αφετέρου, το προσάρτημα 4 του παραρτήματος αυτού, με τίτλο «Συντεταγμένες των αλιευτικών ζωνών», ορίζει, στο ίδιο πλαίσιο, ότι, «[π]ριν από την έναρξη ισχύος [του εν λόγω πρωτοκόλλου], το τμήμα [θαλάσσιας αλιείας του Υπουργείου Γεωργίας και Θαλάσσιας Αλιείας του Βασιλείου του Μαρόκου] κοινοποιεί στην Επιτροπή τις γεωγραφικές συντεταγμένες της γραμμής βάσης του Μαρόκου [και] της αλιευτικής ζώνης του Μαρόκου».
- 81 Συναφώς, από τη δικογραφία που προσκομίσθηκε ενώπιον του Δικαστηρίου προκύπτει ότι η κοινοποίηση των γεωγραφικών συντεταγμένων τις οποίες αφορούν οι διατάξεις που παρατίθενται στην προηγούμενη σκέψη πραγματοποιήθηκε μόλις στις 16 Ιουλίου 2014. Δεδομένου ότι το πρωτόκολλο του 2013 άρχισε να ισχύει στις 15 Ιουλίου 2014, οι γεωγραφικές αυτές συντεταγμένες δεν αποτελούν μέρος του κειμένου του πρωτοκόλλου αυτού, όπως αυτό συμφωνήθηκε από τα συμβαλλόμενα μέρη.
- 82 Εν πάση περιπτώσει, λαμβανομένων υπόψη της ερμηνείας που περιλαμβάνεται στη σκέψη 79 της παρούσας αποφάσεως και των λόγων επί των οποίων στηρίζεται η ερμηνεία αυτή, επισημαίνεται ότι, ακόμη και αν οι εν λόγω γεωγραφικές συντεταγμένες είχαν κοινοποιηθεί πριν από την έναρξη ισχύος του πρωτοκόλλου του 2013, ουδαμώς θα είχαν θέσει υπό αμφισβήτηση την ερμηνεία της εκφράσεως «μαροκινή αλιευτική ζώνη» που περιλαμβάνεται στην ως άνω σκέψη ούτε θα είχαν επεκτείνει το πεδίο εφαρμογής του πρωτοκόλλου αυτού, συμπεριλαμβάνοντας τα χωρικά ύδατα της Δυτικής Σαχάρας.
- 83 Επομένως, από το σύνολο των προεκτεθέντων προκύπτει ότι η Συμφωνία Συμπράξεως και το πρωτόκολλο του 2013, σύμφωνα με τους κανόνες του διεθνούς δικαίου που δεσμεύουν την Ένωση και εφαρμόζονται στις σχέσεις μεταξύ της Ένωσης και του Βασιλείου του Μαρόκου, έχουν την έννοια ότι τα χωρικά ύδατα της Δυτικής Σαχάρας δεν εμπίπτουν στο εδαφικό πεδίο εφαρμογής της συμφωνίας αυτής και του πρωτοκόλλου αυτού, αντιστοίχως.
- 84 Ως εκ τούτου, η αντίθετη παραδοχή επί της οποίας, όπως επισημαίνεται στις σκέψεις 53 και 54 της παρούσας αποφάσεως, θεμελιώνονται τα ερωτήματα του αιτούντος δικαστηρίου περί του κύρους του κανονισμού 764/2006, της αποφάσεως 2013/785 και του κανονισμού 1270/2013 αποδεικνύεται ανακριβής.
- 85 Υπό τις συνθήκες αυτές, στο πρώτο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι, δεδομένου ότι ούτε η Συμφωνία Συμπράξεως ούτε το πρωτόκολλο του 2013 έχουν εφαρμογή στα χωρικά ύδατα της Δυτικής Σαχάρας, από την εξέταση του ερωτήματος αυτού δεν προέκυψε κανένα στοιχείο ικανό να θίξει το κύρος του κανονισμού 764/2006, της αποφάσεως 2013/785 και του κανονισμού 1270/2013, υπό το πρίσμα του άρθρου 3, παράγραφος 5, ΣΕΕ.

Επί του δευτέρου ερωτήματος

- 86 Με το δεύτερο ερώτημά του, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινισθεί αν ιδιώτης που έχει ενεργητική νομιμοποίηση κατά το εθνικό δίκαιο, όπως η προσφεύγουσα της κύριας δίκης, δικαιούται να αμφισβητήσει το κύρος των πράξεων περί εγκρίσεως της συνάψεως και εφαρμογής της Συμφωνίας Συμπράξεως και του πρωτοκόλλου του 2013, λόγω του ότι η Ένωση παραβίασε το διεθνές δίκαιο.

- 87 Λαμβανομένης υπόψη της απαντήσεως που δόθηκε στο πρώτο ερώτημα, παρέλκει η απάντηση στο δεύτερο ερώτημα.

Επί των δικαστικών εξόδων

- 88 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (τμήμα μείζονος συνθέσεως) αποφαινεται:

Δεδομένου ότι ούτε η Συμφωνία Συμπράξεως στον τομέα της αλιείας μεταξύ της Ευρωπαϊκής Κοινότητας και του Βασιλείου του Μαρόκου ούτε το Πρωτόκολλο μεταξύ της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του Βασιλείου του Μαρόκου σχετικά με τον καθορισμό των αλιευτικών δυνατοτήτων και της χρηματικής αντιπαροχής που προβλέπονται στη Συμφωνία αλιευτικής συμπράξεως μεταξύ της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του Βασιλείου του Μαρόκου έχουν εφαρμογή στα χωρικά ύδατα της Δυτικής Σαχάρας, από την εξέταση του πρώτου προδικαστικού ερωτήματος δεν προέκυψε κανένα στοιχείο ικανό να θίξει το κύρος του κανονισμού (ΕΚ) 764/2006 του Συμβουλίου, της 22ας Μαΐου 2006, σχετικά με τη σύναψη της συμφωνίας αυτής, της αποφάσεως 2013/785/ΕΕ του Συμβουλίου, της 16ης Δεκεμβρίου 2013, για τη σύναψη του πρωτοκόλλου αυτού, και του κανονισμού (ΕΕ) 1270/2013 του Συμβουλίου, της 15ης Νοεμβρίου 2013, σχετικά με την κατανομή των αλιευτικών δυνατοτήτων βάσει του εν λόγω πρωτοκόλλου, υπό το πρίσμα του άρθρου 3, παράγραφος 5, ΣΕΕ.

(υπογραφές)

i — Στη σκέψη 68 του παρόντος κειμένου έγινε τροποποίηση γλωσσικής φύσεως μετά την ανάρτησή του στην Ψηφιακή Συλλογή Νομολογίας.